

HÄLSINGLANDS MUSEUM VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018

HÄLSINGLANDS MUSEUM

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018

MUSEET – EN DEMOKRATISK KRAFT OCH EN PLATS FÖR KULTURMÖTEN

Museerna har ett brett, demokratiskt samhällsuppdrag. Samhällsförändringarna formulerar ständigt nya frågor vilka också blir museernas. Ibland väcker samtiden de historiska frågorna, andra gånger anknyter historien till samtidsdiskussionerna. Beroende på målgrupper, frågornas karaktär och aktualitet växlar perspektiven. Samarbetet med aktuell, akademisk forskning är viktig för att upprätthålla kvalité och aktualitet i arbetet.

Under 2018 har Hälsinglands museum i sin verksamhet fortsatt att arbeta med samhällsfrågor som rör allas lika rätt till kultur, oavsett funktionsförmåga, främst genom arbetet i projektet scen:se.

Scen:se är ett unikt projekt där konst skapas specifikt för barn och unga med svåra intellektuella funktionsvariationer. Syftet är att alla ska få möjlighet att uppleva konst och kultur oavsett funktionalitet eller behov.

Under projektet, som ägs av Hudiksvalls kommun, har utställningen "Sinnerligt" producerats och under projektperioden kommer två scenkonstföreställningar att genomföras i samverkan med Folkteatern. Under 2018 har utställningen Sinnerligt visats på museet och tre inspirationsdagar har hållits inom ramen för scen:se.

Under året blev det också tydligt att klimat- och hållbarhetsfrågorna också måste bli en väsentlig del av museets verksamhet, en insikt som under hösten gestaltades i utställningen "Samling vid elden". Produktionen utgick från den stora skogsbranden sommaren 2018 – en kollektiv berättelse med stark lokal angelägenhet – men med ekon från andra liknande berättelser i Sverige och i Grekland. Dokumentationen i Gävleborg skedde i realtid och gestaltningen kort därefter.

En annan utställningsproduktion "Se och lefv" i Hamra fångade lokalsamhällets villkor och kraft i en produktion som byggde på lokala berättelser och röster. Båda dessa utställningar berättar om samverkan och en stark känsla för landsbygden och människorna, men också om skogsnäringens betydelse i lokalsamhället.

Museet har också fortsatt sitt arbete med nationella minoriteter, projektet med romska bilder har utvecklats och arbetet med donationen efter Rosa Taikons verksamhet likaså. Komplexiteten i vårt kulturarv, där nya kulturmöten tillkommer, där majoriteters och minoriteters arv blandas och där en ständig omprövning äger rum; allt detta synliggörs i museets verksamhet. Som målsättning kan det också formuleras som en kunskapsplattform mot segregering och orättvisor.

Museet har deltagit i utarbetandet av Region Gävleborgs nya kulturplan 2019 – 2021: "När konstens och kulturens egenvärde möter samhällsutveckling".

Besöken på museet uppgick till 43 500. Siffran utgör en viss minskning, men museet har under året medvetet valt utställningar och pedagogik i glesbygdssamhällen. Utställningarna har varit välbesökta, men har inte genererat höga publiksiffror totalt. Museet har också visat en utställning med hög konst-

närlig kvalitet men med begränsad målgrupp. Dessutom har museet genomfört externa utställningar under året med betydande besöksiffror.

Utställningen "Se och lefv" i Hamra besöktes av 300 personer fram till årsskiftet. "Samling vid elden" besöktes av 350 personer fram till årsskiftet. De mindre utställningarna i världsarvsgården Erik-Anders och på världsarvscentrum i Järvsö besöktes av totalt ca 42 300 personer. Siffrorna anger totalbesök vid dessa två anläggningar. Visningarna för Hälsinglands museum på DigitaltMuseum visar en kraftig ökning, från 43 115 visningar år 2017 till 68 897 visningar år 2018.

Totalt har ca 6500 barn och unga deltagit i pedagogledda program och visningar.

En stor investering under året var arbetet med ett helt nytt falsat plåttak på museibygnaden. Inför kommande år kvarstår behovet av fasadrenovering och iordningsställande av ett nytt konstmagasin.

Museet omsatte 16,4 miljoner, varav verksamhetsbidragen täckte 57%.

PROJEKT/SPECIELLA ARBETEN

Kyrkorummets användning – nya samverkansformer

Projektet syftar till att bredda och utveckla museets arbete med det kyrkliga kulturarvet tillsammans med Svenska kyrkan och har fortsatt under 2018.

Museet deltog tillsammans med Ljusnans pastorat vid den internationella konferensen Preserve, Use and Develop i Lund 25 – 26 april. Vid konferensen presenterades projekt och metoder som syftar till att öka och utveckla användandet av det kyrkliga kulturarvet, som en hållbar resurs till förmån för lokalsamhällen, församlingar och samhället som helhet. Hälsinglands museum och Ljusnans pastorat presenterade vid konferensen det gemensamma utvecklingsarbetet gällande Hamra kyrka och samhälle. Konferensen arrangerades av Lunds stift, och var en del av Europeiska kommissionens program för Europeiska året för kulturarv 2018.

Museet presenterade sitt arbete med Ljusnans pastorat på Kulturdepartementet den 2 maj och dessutom vid det nationella höstsamrådet för kyrkliga kulturarvsfrågor den 18 oktober i Uppsala. Dessutom besökte en grupp från Göteborgs universitet och representanter från den amerikanska organisationen Partners for Sacred Places museet och deltog i samtal utifrån problematiken med låganvända kyrkor.

Fotoutställningen "Se och lefv" som berättar om miljöer och människor i Hamra öppnade i Hamra kyrka den 7 juli. Lokalsamhället med jakt och människor tog sin plats i kyrkan. Utöver utställningen visades också Jonas Joll Svenssons konserverade kronor. Kyrkan har ett mycket begränsat öppet-hållande men frågan kunde lösas genom insatser från Los-Hamra församlingsråd. Totalt besöktes utställningen av ca 300 personer, vilket är nästan fem gånger antalet fastboende i bygden.

För att stärka kyrkomiljön som besöksmål gavs också textilkonstnär Sofia Tunek ett uppdrag att konstnärligt gestalta den närliggande skogskyrkogården. Genom hennes installation blev den gamla kyrkogården åter en levande minnesplats. I samband med att utställningen avslutades anordnades en slöjddag i kyrkan. Tillsammans med Los-Hamra församlingsråd, vävföreningen och Hamra gymnastik- och idrottsförening prövade vi kyrkan som en plats för slöjd. Efter de positiva erfarenheterna från dagen beslutades också om en fortsättning med slöjd i kyrkan tillsammans med de lokala aktörerna.

Inför båda arrangemangen, utställning och slöjddag, hade museet samråd med kyrkoherden för att samtala om hänsynstagande inför arrangemangen till kyrkorummet som liturgiskt rum.

Natur- och kulturvärden som grund för turistisk utveckling

Från 1 oktober 2018 driver museet, med finansiering av Länsstyrelsen, ett projekt som syftar till att belysa och undersöka natur- och kulturvärden i trakten Hamra/Los/Fågelsjö. Projektet är både undersökande och konkret/praktiskt och har som syfte att belysa, ta vara på och lära av platsens unika samhällshistoria, personliga berättelser och natur. Projektets syfte är också att öka den turistiska potentialen i området samt att koppla samman kyrkliga-, världsliga- och naturarv.

Integration, religion och nya överenskommelser

Projektet "Integration, religion och nya överenskommelser", som startade 2015, avslutades i september. Projektet har främst riktat sig till unga och pedagoger och en bärande tanke bakom projektet har varit att museet kan arbeta med integrationsfrågor genom att arbeta för att öka kunskapen om religion och kultur och minska diskriminerande attityder, fördomar och rädsla kopplade till föreställningar om dessa fenomen. Vi ville också visa att religion och kultur till viss grad hör samman och att både religion och kulturella levnadsmönster kontinuerligt förändras då de influeras av nya kulturella intryck förmedlade via exempelvis massmedier och migration.

Under projektets 3,5 år har vi skapat ett väletablerat samarbete med skolor i hela Gävleborgs län och vi har arbetat intensivt med pedagogik – genom utställningsverksamheten på museet, i skolor genom vandringsutställningar och lektionspass, digitala visningar och workshops, i kyrkorum på olika platser. Ambitionen har genomgående varit tydlig: att våga möta och diskutera ämnen (religion och kultur) som generellt betraktas som svåra och kontroversiella. Ny religionspedagogisk forskning visar att det bland skolelever ofta finns intresse och nyfikenhet på frågor som rör religion/kultur. Samtidigt finns det en känsla av att religion är ett tabubelagt ämne som rymmer potentiella konflikter, och som därför bör behandlas med försiktighet, eller till och med undvikas. Samtalet om religion i skolan rymmer därmed en dimension av konflikträdsla. I kontrast till detta har en uttalad ambition inom projektet varit att via samtal vända och vrida på kontroversiella ämnen i dialog med ungdomar.

Projektet avslutades med konferensen – "Jag sa att tiden är i våra händer" – med tema *religion, natur och minoriteter*, gästad av bland andra den samiska musikproducenten, aktivisten och artisten Maxida Märak.

Uppskattningsvis har 7 600 elever omfattats av projektets pedagogiska verksamhet.

Äldrearbetet

Museet har fortsatt med programverksamheten i Hudiksvall Hela Livet där äldre också deltar aktivt i programutbudet. Museet har genomfört äldrevisningar och föreläsningar. Dessutom bidrar museet med material och deltagande i HHLs demensgrupp.

Romska bilder

Det påbörjade arbetet med digitalisering och publicering av romska bilder i nära samverkan med Romskt kulturcentrum i Malmö har fortsatt. Delar av materialet har också under året använts i produktionen av "Drömmen om skolan", en utställning som samproducerades med Romskt kulturcentrum. En stabilare, långsiktig finansiering har uppnåtts under året och insamlande, identifiering och digitaliseringen har fortsatt. En specifik tjänst för att främja minoritetsarbetet har därmed inrättats. Detta gör att kunskap om det större sammanhanget kring romska bilder kan byggas upp. Samlingen Romska bilder ger på så sätt en historia och ett material som tidigare inte funnits tillgängligt för allmänheten.

Tillsammans med projektet samiska spår är arbetet med romsk historia en del av museets arbete med att främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige.

Samiska spår

Museets genomförda nyläsningar av samlingar har avslöjat åtskilliga spår efter den samiska kulturen i södra Norrland. Under året har två utställningar med samiska föremål ur samlingarna producerats. Dels vid världsarvscentrum Stenegård i Järvsö i samverkan med Länsmuseum, dels på världsarvsgränd Erik-Anders. I den första visade Länsmuseum resultat efter utgrävningar av ett sockenlappställe i Järvsö och Hälsinglands museum visade vardagsföremål som korgar, rep och dekorerade hornföremål. Föremålsutställningar i det mindre formatet, vilka är ständigt efterfrågade, har möjliggjorts genom inköp av fyra föremålsmontrar med hög säkerhet.

Sengotisk träskulptur i Norrland

Syftet är att djupare förstå och utreda den senmedeltida Haaken Gulle och den norrländska träskulpturens funktion, tillkomst, tradering, datering och stil. Projektet finansieras av externa fondmedel och utförs av antikvarie Lars Nylander. Projektet påbörjades 2015 och arbetet fortsätter under 2019.

Fiskarkapell i Härnösands stift

Det framgångsrika arbetet med en inventering och följande publikation över fiskarkapell i Gävleborg har fått en fortsättning i Härnösands stift. Inventeringen av kapellen avslutades 2018 med en rapport.

Samverkansdoktorand

Doktorandprojekt vid institutionen för kulturvård vid Göteborgs universitet.

Avhandlingsprojektet har rubriken "Måleri i gård och kyrka. En studie av förutsättningar, marknader och arenor i Hälsingland 1760 – 1800". Studien avser måleriet i 1700-talet, generationen före måleriet i världsarvsgrändarna. Måleri av främst Paul Hallberg och Jonas Hertman studeras. Syftet är främst att förstå hur och i vilket sammanhang måleriet kom till.

Avhandlingsarbetet påbörjades 2018-07-01 och är planlagt till 2023-06-30. Till största delen finansieras samverkansdoktorandtjänsten av Berit Wallenbergs stiftelse.

Nya antikvariska samverkansformer

Under 2018 har museet inlett ett utökat samarbete med plan- och bygglovkontoret på Hudiksvalls kommun. Samarbetet har hitintills inneburit framtagande av en klassificering för kulturbyggnader inom riksintresset Hudiksvalls stad (X200) samt medverkan och stöttning i kommunens aktuella ärenden med koppling till kulturhistoria.

Museets nya bebyggelseantikvarie kommer tillsammans med kommunen att genomföra gemensamma utbildningstillfällen med museet, nämnder och förvaltning, ett led i arbetet med att integrera den antikvariska kompetensen i planeringsarbetet.

En vandring genom Söderhamns historia

Projektet, som syftat till att dokumentera och förklara stadsmiljön i Söderhamn och dess historia, slutfördes med en bok 2018 och kommer att ges en pedagogisk fortsättning med en studiehandledning och föreläsningar.

Folklig dräkt i Hälsingland

Museet har, utifrån sina samlingar och Håkan Libys bok "Dräkternas Hälsingland" (utgiven av Gästrik-Hälsinge hembygdsförbund), i en serie utställningar diskuterat företeelsen "folklig dräkt i Hälsingland". De två utställningarna under 2018 har kombinerats med föreläsningar på utställningstemat. I dessa produktioner har vi också använt DigitaltMuseum för digitala versioner av dessa utställningar. Intresset har visat sig vara stort och utställningarna har legat högt på Hälsinglands museums digitala "tio-i-topp-lista".

UTSTÄLLNINGAR

Anna Höglund

11 nov 2017 – 5 jan 2018

En utställning med bilderboksillustratören och författaren Anna Höglunds bilder i samarbete med Hudiksvalls kommun.

Hamra och Fågelsjö – Människor och bilder

9 dec 2017 – 15 feb 2018

Utställningen, med fotografier av Peter Hoelstad, gav en bild av hur glesbygden i Hälsinglands inland fortlever i trakterna av Hamra i Ljusdals kommun. Med näringar som fortfarande har skog och skogsbruk som den viktigaste faktorn i en lång historisk tradition.

Ud af Pixels / Out of Pixels

20 jan – 17 mar 2018

Den danska textilkonstnären Grethe Sørensen visade sin stora textilutställning som förenade vävteknik med digital mönsterkonstruktion. Sørensen var vinnare av Nordic Award in Textiles 2017.

När modet tog överhanden

17 feb – 14 apr 2018

Modet bröt in i den folkliga dräkten under 1800-talets slut och tradition mötte nya marknadsvaror. Utställningen visades i textilutställningens idérum samt med tillägg av föremål i textilutställningens visningslådor.

Tenn i Hälsingland

2 mar 2018 – 31 dec 2020

En historisk exposé om tenn som status- och vardagsföremål.

Endeavour

3 mar – 28 apr 2018

Eva Larsson, keramiker och konstnär visade i en utställning rakubrända kvinnoskulpturer. Hon undersöker förhållandet mellan människor och samhälle. Hennes verk utmanar normer på ett tydligt sätt och hon visar med sina skulpturer på sociala hierarkier, frigörelse och mod.

Drömmen om skolan

23 mar – 10 aug 2018

En egenproducerad vandringsutställning om romers kamp för utbildning med berättelser, bilder och dokument om romers skolgång från lägerskolor på 1940-talet till idag. En verklighet kantad av diskriminering, särbehandling och fördomar, men också om kamp, vilja och drömmen om kunskap. Utställningen bygger på unikt arkivmaterial och fotografiskt material och är ett samarbete med RKC (Romskt kulturcentrum) och ROT-produktion. Utställningen vandrade vidare till Ljusne Konstkraft (20 aug – 30 sep) och till Värmlands museum (15 dec – 24 mar 2019). Under 2019 är den hitintills inbokad till Upplandsmuseet samt Läns museet Gävleborg.

Rosärmatröjor och rödlånglavor

21 apr 2018 – 2 feb 2019

Utställningen visar stickade tröjor, mössor och strumpor ur både kvinno- och mansdräkten. Materialet kommer ur museets egna samlingar och inlån från Bjuråkers hembygdsförening, Fågelsjö gammelgård, Söderhamns museiförening samt privatpersoner. Utställningen visades i textilutställningens idérum och i omfattande tillägg i textilutställningens visningslådor.

Kontraster — Forsa Folkhögskolas fotolinje

5 maj – 26 maj 2018

Den traditionella utställningen med slutarbeten från Forsa folkhögskolas fotografiutbildning.

Mors virkade dukar

11 maj – 29 sep 2018

En serie akvareller av Sven Teglund efter hans mors, Siri Johanssons virkade dukar och dagboksanteckningar, om saknad, tro och hopp. Utställningen öppnades med ett iscensatt symöte med kaffebord. Utställningen fick också en finnisage med traditionella läsarsånger och läsning av romantexter om svensk frikyrkorörelse.

Happy for no Reason – In the Digital Age

12 maj – 29 sep 2018

Textilkonstnären Anna Nordström, granskar den samtida livsstilen. Textil och text kring självhjälpsbegrepp, kropp och normer. En blandning av allvar och humor, buren av stark hantverksskicklighet.

Alla ska passa in

11 aug – 29 dec 2018

Utställningen riktade sig främst till unga och i pedagogiken fick besökaren chansen att sätta sitt dömande under en granskande lupp. Exempler i utställningen kommer från ungas berättelser som vän-

der på stereotyper om kropp, kön, klass, ålder, funktionshinder, åsikt, bakgrund, sexualitet och tro.

Skuggsång

6 okt – 31 dec 2018

Skuggsång kallas den sång vissa fågelarter sjunger som en slags övning inför den riktiga vårsången. Hur och varför skuggsjunger vi människor? En utställning med fokus på HBTQ-personers svårigheter att ta plats/våga sjunga ut.

Konstverk med fågelmotiv ur museets konstsamling har stimulerat projektdeltagarna till skrivande och skapande av skulpterade fåglar. Ett nära samarbete med Hudiksvalls kommun under projektledaren Viveka Sjögren.

Lämna eller stanna – Om att få finnas där man är

8 nov – 29 dec 2018

Sju unga människor ser på sina liv och sina samhällliga och privata val. Produktionen med bild och text togs fram tillsammans med unga och öppnades med en helkväll med poeten David Väyrinen. Under våren 2019 ger sig utställningarna Lämna eller stanna och Skuggsång ut på turné till skolor i Hudiksvalls och Nordanstigs kommun.

Sinnerligt

1 sep 2018 – 7 jan 2019

En utställning för alla sinnen och känslor. Bildkonstnären Laura Blake och scenkonstnären Ellie Griffiths skapade en serie installationer för alla besökare, oavsett mental kapacitet eller intellektuell funktion. Utställningen är framtagen genom projektet scen:se där museet varit aktiv part och medfinansiär.

Låtsaskompisar

13 okt 2018 – 23 feb 2019

En utställning med ett tjugotal av Diana Anderssons skulpturer och en svit bilder från de senaste årens produktion. Hennes säregna gestalter är existenser längs en glidande skala mellan mänskiska-djur, med en dualism som låter oss se människan i djuret och vice versa.

Där barnen sover

10 nov 2018 – 1 mars 2019

Magnus Wennmans fotoutställning "Där barnen sover" handlar om krigets Syrien. Utställningen är producerad av Fotografiska museet och Aftonbladet.

Fasta utställningar

Museets fasta utställningar täcker perioden från medeltid till industrialisering och nutid. Historieberättelserna diskuterar säregenheten och den regionala, nationella och internationella kontexten i det sydnorrländska landskapet Hälsingland.

Mästaren från Fläcka är berättelsen om skiftet mellan Hälsinglands medeltid och reformationen genom landskapets rika arv av medeltida kyrkoskulptur. Det är en utställning som speglar medeltiden, dess katolska tro och den lokala/regionala bildvärlden med särskild tonvikt på mästaren Haaken Gulleasons arbeten.

De brutna mönstren visar den historiska dynamiken i textilnäringsen och dess olika uttryck. Utställningen som fyller tre salar följer textilproduktionen i landskapet och ger en samhällsberättelse med bredd och djup, från hemproduktion och merkantilism till kropp, genus och identitet.

Herrstugan är museets äldsta utställning, en slags installation av en interiör originaldekoration från en herrstuga i Forsa, utförd av målaren Erik Ersson 1758 och på plats i museet sedan 1937.

Externa utställningar i länet

"Se och lefv"

7 juli 2018 – 17 nov 2018

En fotoutställning av Peter Hoelstad som berättar om miljöer och människor i Hamra. Lokalsamhället med människor, natur och jakt tog sin plats i Hamra kyrka. Utöver utställningen visades också Jonas Joll Svenssons konserverade kronor.

Samling vid elden

8 dec 2018 – 27 apr 2019

En utställning med bild och text om sommarens bränder, samhällets sårbarhet, lokalsamhällets styrka, naturens kraft och klimatets nyckfullhet. Texter från både Hälsingland och Grekland av Po Tidholm, fotografier från brandområdena av Peter Hoelstad. Utställningen visades i Färila.

Samiska spår

Juli 2018 – augusti 2018

Två mindre utställningar om den samiska kulturen i södra Norrland. Vid världsarvscentrum på Stene gård i Järvsö i samverkan och på världsarvsgården Erik-Anders. I den första visade Länsmuseet resultat efter utgrävningar av ett sockenlappställe i Järvsö och Hälsinglands museum vardagsföremål som korgar, rep och dekorerade hornföremål. Utställningen på Erik-Anders visade föremål ur Hälsinglands museums samlingar.

Visningsmagasin och båtmagasin

Museets tre visningsmagasin är viktiga som kunskapsbas, inspirationskälla och publik tillgång. De pedagogiska visningarna har i det textila magasinet under året tagit besökare både från intresserad allmänhet men även besök av olika studerande och slöjdföreningar.

Väggmålerimagasinet täcker med sina drygt 200 väggfält en period från senmedeltiden och dess bibliska berättelser till det sena 1800-talets mer exotiska bildvärld.

Båtmagasinet, med sin samling av historiska fiskebåtar från landskapet, höll öppet under sommar-månaderna juli och augusti.

Föreläsningar och seminarier

I ett gemensamt initiativ med Länsstyrelsen förledes "Forskarna på slottet" till Hälsinglands museum. Temat var världsarvet Hälsingegårdar. Bland föreläsarna märktes Anneli Palmsköld, professor vid Göteborgs universitet "En holistisk studie av ett kulturhistoriskt världsarv", Morton Narrowe, tidigare rabbin i judiska församlingen i Stockholm "Om judisk och kristen tradition och historieberättande i Hälsingegårdsmåleriet". Från Hälsinglands museum deltog Maria Lindqvist, pedagog och Lars Nylander antikvarie och doktorand.

Seminarier "Skog, aska, andlighet och ekonomi". Ett gemensamt arrangemang med Länsstyrelsen Gävleborg (Enheten för landsbygd och tillväxt) i Färila den 11 december utifrån sommarens omfattande skogsbränder. Föreläsare var Ella Johansson professor i kulturanthropologi vid Uppsala universitet, Lars Ove Wikars, entomolog, Erik Westholm professor emeritus vid SLU. Moderator för arrangemanget var journalisten Po Tidholm.

Ungdomskonferensen "Jag sa att tiden är i våra händer" i september månad - var slutkonferens för projektet "Integration, religion, och nya överenskommelser". Temat var *religion, natur och minoriteter*. En av föreläsarna var den samiska aktivisten och artisten Maxida Märak, som föreläste om samernas kulturella identitet och samtida och historiska situation. Professor David Thurfjell föreläste om naturens betydelse i en sekulär tid. Olika seminarier diskuterade dessutom bl.a. romsk religiositet, yogans ursprung, häxprocesserna och samiska platser i Gävleborgs län.

Museet presenterade sitt arbete med Ljusnans pastorat på Kulturdepartementet i maj samt vid det nationella höstsamrådet för kyrkliga kulturarvsfrågor, arrangerat av Svenska kyrkan i oktober i Uppsala.

Ikonografiskt symposium med tema Nordens bilder i Trondheim 30 aug – 2 sep. För Hälsinglands museum deltog Lars Nylander med en föreläsning "Senmedeltida träskulptur i periferin. Ikonografi, stil, spridning".

Håkan Liby, författare till boken "Dräkternas Hälsingland", höll föreläsningar i anslutning till de textila utställningarna vid två tillfällen.

Ett helgseminarium i oktober, "Stickning i folklig dräkttradition" i samarrangemang med Svenska Folkdansringen.

Pedagogisk verksamhet

Den pedagogiska verksamheten – förlagd både till museet och externt – har under året haft fokus på normer, identitet/tillhörighet och tillgänglighet.

Även religion och sekularisering är ett genomgående pedagogiskt tema. I projektet "Integration, religion och nya överenskommelser" som avslutades i september har fokus under 2018 legat på att utveckla pedagogiska program och klassrumsförlagd pedagogik för att lärarna själva ska kunna ta projektets kunskaper och erfarenheter vidare efter projekttidens slut.

2018 års konferens – "Jag sa att tiden är i våra händer" – som också var slutkonferens för projektet – hade tema religion, natur och minoriteter. Ambitionen var att anordna en konferens och välja ett tema som kunde ge eleverna en breddad och fördjupad inblick i ämnen som generellt ges lite utrymme inom den ordinarie skolundervisningen. Gäst/föreläsare var den samiska musikproducenten, aktivisten och artisten Maxida Märak, som med utgångspunkt i sin egen berättelse föreläste om samernas kulturella identitet, samtida och historiska situation. Inbjuden gäst/föreläsare var också David Thurfjell som föreläste utifrån sitt pågående forskningsprojekt om naturens betydelse i en sekulär tid.

Förutom de två huvudföreläsningarna fick eleverna välja mellan seminarium om grekisk neo-paganism, romsk religiositet, yogans ursprung som religiös ritual, religion och sexualitet, häxprocesserna och samiska platser i Gävleborgs län.

Museet har under 2018 även arbetat med museiextern pedagogik med tema Sveriges sekularisering, religion och identitet och Religion och politik på Voxnadalens gymnasium i Edsbyn, Bessemer-skolan i Sandviken och Bromangymnasiet i Hudiksvall, Tumba gymnasium i Huddinge, Vasaskolan i Gävle och på Bollnäs Folkhögskola.

I utställningen Drömmen om skolan – om romers kamp för utbildning har fokus legat på diskrimineringen av romer men också på deras rättvis- och kunskapskamp. Många av de pedagogiska visningarna har genomförts i samarbete med RKC, Erland Kaldaras och rapparen och poeten Jami Faltin. På Konstkraft i Ljusne samarbetade vi med RKC genom Allan Demeter, Marianne Demeter och Erland Kaldaras.

Pedagogiken i utställningen Sinnerligt hade genom projektet en specialpedagog och tog emot ca 350 barn och unga för olika upplevelser av färg, form, rörelse och beröring i utställningen. Deltagarna kom från träningsklasser i Hudiksvall med grannkommuner och från Gävle.

En av årets största pedagogiska satsning var utställningen "Alla ska passa in" med ungas egna berättelser. Utställningen kompletterades under hösten med två egenproducerade delar: den normkritiska "Skuggsång" och fotoutställningen "Lämna eller stanna – om att få finnas där man är" vilken undersökte den urbana normen. Båda utställningarna kommer att visas på skolor i Hudiksvalls och Nordanstigs kommun under VT 2019. Pedagogiken har skett i samarbete med Hudiksvalls kommuns Skapandeskola-projekt.

I augusti arrangerade museet tillsammans med Region Gävleborg, Ljusdalsbygdens museum, Loskola m.fl. en nationell världsarvspedagogisk konferens i Fågelsjö. Under konferensen blev det också boksläpp av "En by i världen – förr i tiden" skriven och illustrerad av Anna-Clara Tidholm med stöd av Hälsinglands museum, Läns museet Gävleborg, Region Gävleborg och Kulturrådet. Utifrån det pedagogiska materialet, som vi tillsammans med Läns museet Gävleborg producerat, genomfördes under hösten två lärarfortbildningar i Hudiksvall och Bollnäs.

Samarbetet med elever på Voxnadalens gymnasieskola har fortsatt med ett flertal guidningar i vallvaktarbostället Slåttagården med dess unika målningar.

Ett brett pedagogiskt samarbete har under året skett med bl. a. Folkteatern, "Hudiksvall hela livet", Kulturskolan, SFI, Hudiksvalls kommun KiFs-möten (kultur i förskola/skola), Bromangymnasiets Hotell- och turismprogram, Handels- och administrationsprogram, m.fl.

Totalt har ca 6 500 barn och unga deltagit i pedagogiska visningar på museet och i länet.

Arkiv, digitalisering och samlingsförvaltning

Under året har arkivet fått en strategisk stadga i arbetet. Tillgängligheten i bildarkivet har förbättrats väsentligt eftersom tusentals namngivna kabinetskort (porträtt) har registrerats i Primus och större delen också digitaliserats av Arkion. Ett omfattande arbete med att digitalisera sockenarkivet har även påbörjats. Arbetet med Hilding Mickelssons bildsamling fortsatte planmässigt, Mickelssons samling förväntas bli uppordnad i sin helhet och troligen även inskannad under 2019. En publikation om Hilding Mickelsson till 100-årsdagen planeras tillsammans med Rengsjö hembygdsförening och Hilding Mickelssonsällskapet.

Efter Rosa Taikons bortgång 2017 donerades hennes konstnärliga och politiska kvarlåtenskap till

Hälsinglands museum. Donationen synliggör ett unikt konstnärskap i Sverige jämte en del av Sveriges socialpolitiska historia och kulturhistoria. Materialet har systematiserats och arkiverats av museet och utgör grunden för en kommande utställning. Arbetet med Rosa Taikons arkiv utgör en del av museets arbete med minoritetsfrågor.

Sju nya arkiv har inkommit och ordnats, exempelvis Rosa Taikons arkiv, Västanåker sub no 1 gårdsarkiv, Slåttagården Knåda 20:1, Galleri Näckens arkiv. Dessutom har ett antal befintliga arkivsamlingar ordnats. Flera av dessa arkiv har redan kopplingar till museets olika arbeten och de utgör alla viktiga kunskapskällor.

Under 2018 har museet gått igenom delar av stiftelsens egna arkiv. Detta underlättar och effektiviserar det interna arbetet med samlingarna. Under året började museet också arbeta med det digitala arkivbeskrivningssystemet AtoM (Access to Memory), ett system som har öppen källkod och följer internationella standarder. Under det gångna året har alla arkiv rörande Hälsinglands socknar samt Hudiksvalls stad skrivits in i AtoM och blivit publicerade på museets hemsida. Detta möjliggör snabbare eftersökningar av arkiv och leder till bättre kontroll över museets arkivbestånd. Målet med arbetet är att kunna tillgängliggöra museets arkivbeskrivningar på Riksarkivets digitala tjänst NAD. Tack vare AtoM har vi möjlighet att publicera museets arkivbeskrivningar via Riksarkivet vilket markant kommer öka tillgängligheten och kunskapen om Hälsinglands museums arkiv.

Kulturmiljöarbete

Museet har en ledamot i Bruksminnen och under slutet av 2018 diskuterades hur Holmens köp av Långvinds bruk och skogsfastighet kommer att påverka Bruksminnens åtaganden där följande bruk f.n. ingår: Strömbacka, Moviken, Iggesund.

Museet representerar sig själv såväl som läns museet Gävleborg i förvaltningsgruppen för världsarv Hälsingegårdar.

Museet är representerat i Hudiksvalls kommuns namnkommitté.

Stadsvandringar har genomförts i Söderhamn och Hudiksvall.

Fastighetsunderhåll

Under året har museets plåttak lagts om på grund av återkommande läckage. Åtgärden blev möjlig tack vare stöd från Boverket, Region Gävleborg och Hudiksvalls kommun.

Inköp, gåvor och depositioner

Inköp

- 2018 års grafikportfölj utgiven av FfGK

Gåvor

- Rosa Taikons verkstad
- 5 st album med fotografier. Ca 250 foton tagna av Sune Herbertsson
- 6 st schabloner. Troligtvis från samma samling som fd landsantikvarie Ingemar Svensson uppmärksammade 1967.
- Arkivmaterial, Bruno Frank
- Arkivmaterial, Högs socken: Västanåker sub no 1 gårdsarkiv
- Arkivmaterial, Hälsingtuna socken: Hällsätters släktarkiv
- Arkivmaterial, Ovanåkers socken: Knåda 20:1 – Slåttagården

- Arkivmaterial, Rogsta socken: Färdsjö No 1 – Norregården
- Arkivmaterial, Galleri Näcken
- Barnkläder, Berit Bond Hudiksvall
- Textila föremål från Segersta hembygdsförening

Utlån och depositioner

- Konstverk: HM8031: Modellstudie av John Sten har återförts till Hälsinglands museum efter att ha varit deponerad på Charlottenborgs slott sedan 1986.
- Föremål: HM4099: Bokdyna utlånad till Alfta kyrka under sommaren.
- Smycken utförda av Rosa Taikon utlånade till Regionmuseet Kristianstad.
- 216 konstverk/föremål har under året varit deponerade inom Hudiksvalls kommun.

Publikationer

- *Tenn och tenngjutare i Gästrikland och Hälsingland*, författare Lars Nylander.
- *En vandring genom Söderhamns historia*, författare Lars Nylander.

SLUTORD

Många av årets egenproducerade utställningar har byggt på direkta samarbeten mellan museet och olika samhällsaktörer och civilsamhälle. Något som också varit utmärkande för året är att klimatfrågorna, genom skogsbränderna, blivit en direkt del av museets verksamhet. Gävleborg är ett skogslän, men bränderna har också tydliggjort att klimatförändringarna utgör ett hot mot all samhälls- och kulturell verksamhet, även den kulturella och historiska. Museets organisation och lyhördhet möjliggör att vi snabbt kan gå in i samhälls- och kulturella skeenden och tolka vårt uppdrag utifrån dessa och arbeta utifrån en ökad klimatmedvetenhet.

Under sommaren fick museet tidigt tillgång till brandområdet innanför avspärrningarna i Ljusdals kommun, till skillnad från media. Det gav oss unika möjligheter att följa brandbekämpningen och möta människor och lokalsamhälle i det kritiska arbetet och i händelser som exempelvis evakuering. Senare omsattes dokumentationen och arbetet i utställningen "Samling vid elden" vilken öppnades i Färila.

Museet har under två år förlagt verksamhet i länets nordvästra delar. I nära samverkan med lokalsamhället har utställningar, seminarier och samtal ägt rum. Detta arbete, direkt på landsbygden, har inte bara gett nya kunskaper, det har också fött nya frågor att arbeta vidare med. Fortfarande tillsammans med lokalsamhället.

En omfattande fastighetsåtgärd löste problemet med läckage i museibygnaden genom ett nytt tak. Tack vare extern finansiering kunde vi också lösa finansieringen av takrenoveringen. Det påbörjade arbetet med ett nytt konstmagasin fick avbrytas under försommaren på grund av bjälklagets otillräckliga bärlast. Utredningen för hur förstärkning av bjälklaget och finansiering av konstmagasinet kommer att klargöras under 2019.

Museet tackar uppdrags- och bidragsgivare samt olika sponsorer:

Hudiksvalls kommun, Region Gävleborg – Kultur och kompetensnämnden, Region Gävleborg – Regional utveckling, Boverket, Länsstyrelsen Gävleborg, Statens kulturråd, Hälsinglands Sparbank, Längmanska kulturfonden, Sparbanksstiftelsen Söderhamn, Kungl. Patriotiska sällskapet, Konung Gustaf VI Adolfs fond för svensk kultur, Estrid Ericssons stiftelse samt Gästriklandsfonden.

Styrelse

Styrelsen har under året haft följande sammansättning

Utsedda av Hudiksvalls kommun, ordinarie ledamöter:

Ann-Margret Knapp (S), Ordförande

Hans B Johansson (V)

Johan Ringmar (C)

Hilja Lodén (M)

Ersättare:

Gunnar Björn (S)

Gerd Olsson (S)

Anders Bouij (C)

Kerstin Karlsson (M)

Utsedda av Region Gävleborg, ordinarie ledamöter:

Barry Gustafsson (S)

Ulla G Johnsson (MP)

Agneta Wagner (M), vice ordförande

Ersättare:

Per Helgesson (S)

Gunnar Grenholm (C)

Bernt Larsson (SVG)

Revisorer, utsedda av Hudiksvalls kommun:

Kjell-Olof Hofberger (M)

Christer Johnsson (S) ersättare

Revisorer, utsedda av Region Gävleborg:

Rosalie Carlén (KD)

Helena Gehlin (S) ersättare

Personalrepresentanter: Lars Nylander (DIK/Saco), Joel Bergroth (DIK/Saco och Vision)

Personal

Tillsvidareanställda

Maria Aspman, husfru/lokalvårdare

Lars Berglund, pedagog

Joel Bergroth, antikvarie/digital samordnare

Ann Blomdahl, bildarkivassistent

Adam Ekberg, bebyggelseantikvarie

Susanne Klingefors, administratör/textilansvarig

Kurt Lindfors, museitekniker

Sofie Munktell, servicepersonal

Lars Nylander, antikvarie

Sindre Ranheim Sveen, museitekniker/vaktmästare

Bonny Sjöblom, fotograf
Carl Anders Skoglund, curator/grafisk formgivare
Gunilla Stenberg, museichef
Elin Thomasson, ansvarig för minoritetsfrågor

Tillfälligt anställda/projektanställda

Lisa Björke, sakkunnig
Helene Boman, servicepersonal
Andreas Hagman, projektledare
Lisa Jonsäll, arkivarie
Maria Lindqvist, museipedagog
Sofie Munktell, servicepersonal
Jan-Olov Nyström, utredare
Katja Samuelsson, bildarkivassistent
Rebecka Wahlberg, servicepersonal
Carl Öst Wilkens, fotograf
samt extrapersonal café

Omslaget: *Sorbus* – en platsspecifik installation av Sofia Tunek
på Hamra gamla kyrkogård, 2018. Foto: Peter Hoelstad.